

Més enllà de les pintures



Educació primària | Guia de l'educador/a

Quadre resum:

1. Treball col·lectiu. Com és, l'entorn del Cogul?
2. Treball col·lectiu. Ara fa 100 anys...
3. Treball col·lectiu. Ara fa 10.000 anys...
4. Treball per grups. I com s'ho feien, per viure?

Duració aproximada: 1 hora 45 minuts



Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

INSITU
PATRIMONI I TURISME

1. TREBALL COL·LECTIU. COM ÉS, L'ENTORN?

La primera part de l'activitat té com a objectiu treballar l'entorn de la Roca dels Moros, començant des del present per anar viatjant en el temps. Així doncs, se demanarà als alumnes que facin memòria i pensin en tot allò que han vist de camí al Cogul. Aquesta activitat es pot dur a terme de diverses maneres:

- ☞ Materials: no és necessari emprar cap material
- ☞ Temps estimat: màx. 15 min.

- Fent que els alumnes dibuixin tot el que recorden, escrivint al costat de cada dibuix el que és (aquesta opció pot ocupar més de 15 minuts)
- Fent que els alumnes tanquin els ulls i recreïn el viatge que han fet fins arribar al Cogul. L'educador/a pot guiar aquesta reflexió: *des d'on heu sortit? Amb què heu vingut? Com era el paisatge que es veia des de la carretera? És igual que el paisatge que heu vist en arribar al Cogul? Què era diferent?*
- Si el temps acompanya, aquesta activitat es pot fer fora del centre, de manera que els alumnes puguin descriure allò que veuen, i comparar-lo amb el que han vist durant el viatge, detectant els elements que són nous i els que es venen repetint des del punt de partida.

Sigui quina sigui la variant escollida, l'objectiu final és treballar els elements que trobem a l'entorn del Cogul, i diferenciar aquells que són naturals (vegetació, riu, muntanyes etc.) dels que són producte de l'ésser humà (cases, l'autobús i els cotxes, la carretera, el propi centre i les pintures...). Aquesta activitat servirà d'introducció per estudiar els canvis que ha patit l'entorn del Cogul al llarg dels mil·lennis; s'haurà de destacar que l'entorn que veiem nosaltres avui dia és diferent d'aquell que van veure els prehistoriadors que van estudiar per primer cop les pintures del Cogul, així com el que van veure els homes i dones de la Prehistòria.

2. TREBALL COL·LECTIU. ARA FA 100 ANYS...

Iniciarem el viatge en el temps, veient com era l'entorn del Cogul quan les pintures van ser descobertes per la comunitat científica.

- ☞ Materials: imatges antigues i modernes del Cogul; text del Butlletí del Centre Excursionista de Lleyda de 1908
- ☞ Temps estimat: 15-20 min.

L'educador/a llegirà un fragment del *Butlletí del Centre Excursionista de Lleyda*, de 1908 (5 primeres pàgines), on l'autor relata l'atzarosa excursió a la Roca dels Moros de

Cogul. Algunes de les paraules emprades al text són complicades, per tant s'hauran d'anar explicant a mesura que es llegeix el text.

Els nens i nenes hauran d'imaginar-se com devia ser, aquesta excursió, i com devia de ser l'entorn de la cova a partir del que relata l'autor de l'article. Aquesta lectura es pot acompanyar d'un mapa per assenyalar el camí i de fotos dels llocs per on passava la caravana (tot això mostrat a la pantalla de TV).

Preguntes:

Igual que vosaltres heu vingut avui d'excursió al Cogul, els primers estudiosos de les pintures també ho van fer a principis del segle passat. Com us heu imaginat, aquest viatge? Com creieu que era el camí/el vehicle amb el qual viatjaven? Què hauríeu portat vosaltres a la motxilla?

Amb l'ajuda d'imatges antigues i modernes de la balma i del poble del Cogul, els alumnes podran comprovar com ha canviat l'entorn i la gent en una centúria. Es posarà èmfasi en les diferències i les similituds que hi ha entre l'entorn actual i del passat, preguntant als alumnes perquè i com pensen que s'han produït aquests canvis.

Preguntes:

Aquestes imatges mostren com era el Cogul quan els primers estudiosos hi van arribar, a principis del segle XX. Els vostres avis encara no havien nascut! Què creieu que ha canviat des de llavors? Com va vestida la gent que apareix a les fotografies? La seva roba s'assembla a la que porteu vosaltres?

3. TREBALL COL·LECTIU. ARA FA 10.000 ANYS...

Seguint el viatge en el temps, passarem ara al moment en què la balma va estar en ús. La singularitat de la Balma del Cogul és que, durant mil·lennis, l'ésser humà hi ha deixat la seva empremta, i actualment hi podem trobar pintures rupestres i gravats que corresponen a societats caçadores-recol·lectores, agrícoles i ramaderes, ibers i romans. L'objectiu d'aquesta activitat és, doncs, identificar aquestes quatre societats a través de la seva producció.

☞ Materials: vídeo de les pintures del Cogul, reproducció de les pintures.

☞ Temps estimat: 15-20 min.

Aquesta activitat començarà amb l'observació d'una reproducció de les pintures del Cogul. Els alumnes han de tenir total llibertat per descriure tot allò que veuen: motius,

colors etc. També podran donar les seves interpretacions de perquè es van pintar, i com. La conversa ha d'anar encaminada a distingir les diferents aportacions al mural al llarg de la història, començant pels motius més antics i acabant per les inscripcions gravades. Llavors explicarem que la balma va estar en ús durant mil·lennis com a santuari, i que és per això que trobem totes aquestes manifestacions. També explicarem que aquestes manifestacions corresponen a quatre societats diferents del passat: caçadors-recol·lectors, agricultors i ramaders, ibers i romans.

Per explicar de forma més visual aquesta evolució, s'acabarà visualitzant el vídeo elaborat per l'IPHES, que mostra l'evolució de la Roca dels Moros. Aquest vídeo també és interessant perquè incorpora una recreació de com podia ser l'entorn del Cogul a la prehistòria, de manera que els alumnes podran comparar-lo amb l'entorn de fa 100 i amb l'actual que han treballat en les activitats anteriors.

<https://www.youtube.com/watch?v=cC2rNsquWdK>

4. TREBALL EN GRUPS. I COM S'HO FEIEN, PER VIURE?

Una vegada que hem treballat com ha evolucionat l'entorn del Cogul des de la Prehistòria fins el present, és moment de conèixer quines van ser les societats que hi van deixar la seva empremta.

Els alumnes es dividiran en quatre grups i cada grup es posarà en la pell d'una de les societats identificades. Rebran un seguit d'il·lustracions

referents al mode de vida de la seva societat, i partint de la formulació de preguntes sobre com podrien haver cobert les seves necessitats bàsiques (menjar, vestir i habitatge), els alumnes hauran de formular hipòtesis tot analitzant els recursos que tenien al seu abast i imaginant de quina manera els podien aprofitar. Tot això es posarà en comparació amb el món actual, ja que també hauran de descriure com fan ells totes aquestes activitats.

Les fitxes que rebran segueixen la següent estructura: A la part dreta hi ha un espai en blanc per a que puguin escriure / dibuixar les seves conclusions. A l'esquerra, un petit quadre amb aquelles innovacions o capacitats de les quals ja disposaven. Les que estan a color són les que ja coneixen, mentre que les que estan en blanc i negre no les poden

☞ Materials: fitxes dels alumnes (una per grup), il·lustracions de les societats del passat.

☞ Temps estimat: 60 min.

- Introducció a l'activitat: màx. 10 min.
- Treball per grups; màx. 20 min.
- Posada en comú: màx. 30 min.

fer servir. Això vol dir, per exemple, que els caçadors-recol·lectors no poden fabricar una eina de ferro perquè no coneixen encara la metal·lúrgia. En el moment d'introduir l'activitat, s'explicaran tots aquells termes que els alumnes no entenguin, tot i que al dossier del professor es suggereix que aquests siguin treballats prèviament a l'aula.

Quan tots els grups hagin treballat la seva manera de viure, es posarà tot en comú i cada grup explicarà a la resta de la classe com creuen ells que vivia la societat que els ha tocat. L'educador/a anirà guiant tot el procés d'explicació, parant especial atenció a les hipòtesis que siguin errònies. S'haurà de procurar no corregir-les, i en comptes d'això, formular noves preguntes fent que els alumnes reflexionin sobre allò que han interpretat erròniament fins arribar a les conclusions correctes.

Després de parlar sobre les societats del passat, tots els grups explicaran com fan ells actualment totes aquestes activitats, i les compararan amb les del passat.